

3DE VERGADERING

VERGADERING VAN DINSDAG 23 OKTOBER 1956

(Bijeenroepingsuur 1 namiddag)

Ingekomen stukken. — Toespraken van de Voorzitter en de Minister-President, Minister van Algemene Zaken, naar aanleiding van het overlijden van het lid der Kamer, mejuffrouw mr. N. S. C. Tendeloo, en van de heer Th. H. Rietjens, directeur van de Stenografische Inrichting der Staten-Generaal. — Schorsing en hervatting van de vergadering. — Ingekomen stukken. — Benoeming van en verslag uitgebracht door een commissie tot onderzoek van de geloofsbriefven, met bijbehorende stukken, van de nieuwbenoemde leden der Kamer, de heren M. M. A. A. Janssen, P. A. Blaisse, J. de Ruiters, H. J. van den Born, H. M. Franssen, P. Gerbrandy, C. van der Zaal, J. Reehorst, W. J. Schuijt, L. A. H. Albering en B. van den Tempel; toelating en beëdiging van deze nieuwbenoemde leden. — Toespraak van de Voorzitter naar aanleiding van de benoeming van mejuffrouw dr. M. A. M. Klompé tot Minister van Maatschappelijk Werk. — Toespraak van mejuffrouw Klompé, Minister van Maatschappelijk Werk. — Afleggen van een Regeringsverklaring door de Minister-President. — Regeling van werkzaamheden. — Schorsing en hervatting der vergadering. — Ingekomen stukken. — Verslagen uitgebracht door commissies. — Mededeling omtrent de aanvang der vergaderingen van de Commissie van Voorbereiding voor een wetsontwerp. — Aanname voor kennisgeving van Regeringsbescheiden. — Mededeling van de benoeming van rapporteurs voor wetsontwerpen. — Mededeling van de benoeming van de voorzitters van commissies van rapporteurs. — Opmaken van de voordracht van drie kandidaten ter vervulling van een vacature onder de leden van de Algemene Rekenkamer.

Voorzitter: de heer Kortenhorst

Tegenwoordig zijn 92 leden, te weten:

de heren Kortenhorst, Korthals, Burger, Tilanus, Bruins Slot, Mulders, Oud, Tans, Roosjen, Van der Weijden, Ruygers, Den Hartog, J. M. Peters, Bommer, Van de Wetering, Van Dis, Stufkens, Vondeling, Engelbertink, Cornelissen, Biewenga, Koersen, Van Lier, Blom, Willems, Peschar, Hazenbosch, Zandt, Weijters, Vermooten, Van Lienden, Verkerk, Lucas, Van Eijdsen, Van Eibergen, mevrouw Fortanier-De Wit, de heren Andriessen, Van Doorn, Stokman, Zegering Hadders, Van Vliet, Maenen, Scheps, A. R. Vermeer, Ten Hagen, Van Koeverden, E. A. Vermeer, Drosen, Egas, Groen, Van der Ploeg, mevrouw Stoffels-Van Haafden, de heer Kleijwegt, mejuffrouw De Vink, de heren Kikkert, Posthumus, De Kort, De Wolf, mevrouw Heroma-Meilink, de heren W. J. G. Peters, Van Leeuwen, Van den Heuvel, mejuffrouw Zeelenberg, de heren Van Rijckevorsel, Beernink, Wagenaar, Roemers, Welter, Reuter, De Kadt, Van Sleen, mevrouw Ploeg-Ploeg, de heren De Groot, Fokkema, Van der Zanden, Duynstee, Van Meel, Romme, Ritmeester, jonkvrouw Wttewaall van Stoetwegen, de heren Nederhorst, Van der Zaal, De Ruiters, Van den Tempel, Van den Born, Reehorst, Blaisse, Franssen, Janssen, Albering, Schuijt, Gerbrandy,

Deel I Zitting 1956—1957

Voorzitter

en de heer Drees, Minister-President, Minister van Algemene Zaken, de heer Luns, Minister van Buitenlandse Zaken, de heer Samkalden, Minister van Justitie, de heer Cals, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de heer Hofstra, Minister van Financiën, de heer Staf, Minister voor Defensie, Minister van Overzeese Rijksdelen a.i., de heer Witte, Minister van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid, de heer Algera, Minister van Verkeer en Waterstaat, de heer Zijlstra, Minister van Economische Zaken, de heer Mansholt, Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, de heer Suurhoff, Minister van Sociale Zaken, Minister van Binnenlandse Zaken a.i., mejuffrouw Klompé, Minister van Maatschappelijk Werk, mejuffrouw De Waal, Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de heer Kranenburg, Staatssecretaris van Oorlog, de heer Moorman, Staatssecretaris van Marine, de heer Veldkamp, Staatssecretaris van Economische Zaken, en de heer Van Rhijn, Staatssecretaris van Sociale Zaken.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat is ingekomen een bericht van het overlijden van mejuffrouw mr. N. S. C. Tendeloo, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op 18 oktober jl.

Geachte medeleden!

Verleden donderdag heeft de dood een onzer bekwaamste en meest toegewijde leden, mejuffrouw mr. Nancy Sophie Cornélie Tendeloo, uit haar bezig leven en uit de wijde kring van haar familie en vrienden weggeroepen. Velen onzer hebben haar gisteren bij het graf te Bilthoven de laatste eer bewezen.

In deze eerste openbare Kamervergadering na haar overlijden herdenken wij haar opnieuw met gevoelens van droefheid en dankbaarheid.

Wanneer wij ons de vraag stellen, of zij naar menselijk inzicht niet te kort heeft geleefd, dan moeten wij daarnaast overwegen, of zij genoeg heeft geleefd. Wie haar van verre of van nabij als lid der Kamer en daarbuiten heeft gadeslagen, zal onvermijdelijk tot de conclusie komen, dat zij met haar onuitputtelijke werklust, haar gespannen geestkracht, haar aanstekelijk enthousiasme voor de idealen, die zij nastreefde, een schat van verdiensten heeft verzameld, die ons berustend zeggen doet: zij heeft gewoerd met haar talenten, heeft haar krachten in dienst van anderen verteerd, zij heeft meer gedaan dan van haar mocht worden gevraagd. Wij zijn er getuige van geweest, hoe zij tijdens een vergadering der Kamer aan het eind harer krachten scheen gekomen, hoe zij, nauwelijks hersteld, zich opnieuw aan haar taak wijdde en hoe zij, reeds aangetast door de ziekte, waaraan zij bezweken is, op 27 april van dit jaar hier op het podium haar laatste grote redevoering hield bij de behandeling van het wetsontwerp tot opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw.

Deze rede, haar zwanezang, zal voor allen, die haar aanhoorden, onvergetelijk blijven, gevuld als zij was met historische bijzonderheden, scherp geformuleerde juridische constructies en uitgesproken met het vuur en de overtuiging van een apostel der moderne opvattingen omtrent de bevrijding van de vrouwen uit de kluisters van de traditie en hardnekkige vooroordelen. Die rede klonk als een triomfkreet na een overwinning, haar leven lang bevochten. Wie zich er ooit toe zetten zal de geschiedenis van de vrouwenemancipatie te beschrijven, zal de overledene niet kunnen voorbijgaan.

Mejuffrouw Tendeloo heeft de politiek nooit gezocht, neen, de politiek heeft zich aan haar opgedrongen, toen in de economische crisisjaren vóór de oorlog van regeringswege plannen werden beraamd om ter bestrijding van de massale werkloosheid vrouwelijke arbeidskrachten te vervangen door mannelijke. Zij zag daarin terecht of ten onrechte een aanslag op de positie van de vrouw in het maatschappelijke leven. In de overtuiging, dat de oudere garde der feministen niet met haar tijd was meegegaan, nam zij mede het initiatief tot de oprichting van het Jongerenwerk-Comité. Deze pionierster is zich zelve trouw ge-

TWEDE KAMER

Voorzitter e. a.

bleven. Zij wierp zich met heel haar hart en met laaiende vurigheid op de propaganda van wat zij ten aanzien van de vrouw rechtvaardig achtte.

Ontelbaar zijn de bijeenkomsten geweest, die zij in het kader van de Vrijzinnig-Democratische Bond organiseerde en leidde. Het was wel onvermijdelijk, dat zij door het bestuur van die partij in aanmerking werd gebracht functies in de vertegenwoordigende lichamen te vervullen.

Bij de kandidaatstelling voor het lidmaatschap van de Staten van Noordholland werd zij als nummer 20 op een niet verkiesbare plaats gesteld, maar haar naam had reeds toen zo'n goede klank, dat zij door voorkeurstemmen naar de 3de plaats op schoof, hetgeen weer tot gevolg had, dat zij bij de gemeenteraadsverkiezingen in Amsterdam op de derde plaats van de kandidatenlijst werd gesteld en tussentijds, dat was in het jaar 1938, zitting nam in de raad van de hoofdstad. Met onderbreking van de oorlogsjaren heeft zij van 1938 tot augustus 1946 deel uitgemaakt van dat college.

Door het overlijden van mevrouw Bakker-Nort in 1945 werd mejuffrouw Tendeloo in november 1945 in het dusgenoemde noodparlement tot haar opvolgster benoemd en sindsdien, telkenmale als lid der Kamer, sedert februari 1946 als aangesloten bij de P.v.d.A. herkozen.

Haar wankele gezondheid in de laatste jaren deed haar besluiten eerst de advocatuur en later het raadslidmaatschap prijs te geven, ten einde zich geheel te kunnen wijden aan het kamerwerk.

De wijze, waarop zij dit door haar meest geliefde werk heeft verricht, mag aanspraak maken op de bewondering en de dankbaarheid van allen, die haar optreden in dit gebouw, zowel in commissies als in openbare vergaderingen, van nabij hebben mogen volgen.

In de vaste Commissie voor Justitie was zij een der meest bekwame en ijverige leden, in de commissie voor de huishoudelijke aangelegenheden der Kamer kreeg zij gelegenheid haar talenten weer op geheel ander terrein te tonen.

Ik moet aan de verleiding weerstand bieden, de levensloop van deze markante persoonlijkheid in bijzonderheden te schetsen. Dat is ook niet nodig; wij allen hebben haar gekend als een constructieve persoonlijkheid, een geducht tegenstandster in het debat, militant zonder ooit iemand te kwetsen.

Wij zullen haar missen, speciaal wanneer de behandeling van het nieuwe Burgerlijk Wetboek op de agenda zal verschijnen; wij zullen haar niet minder missen om haar boeiende persoonlijkheid, aan welke bij alle strijdbaarheid de mildere en zachtere facetten allerminst ontbraken.

Ik sprak van haar zwanezang op 27 april en pas op haar toe hetgeen Vondel in zijn Noah dichtte:

„Zij tart de nijdige doot uit lust,
met meeregeeren,
en triomfeeren,
En stierf gerust.
Stervende zoekt haar flauw gezicht
Noch eens het licht,
Noch eens het licht,
Die bruitschat, van de natuur te leen
Aen elk gegeven,
Om blij te leven.
Zoo vaertze heen.”

Moge zij door Gods genade de rust gevonden hebben, welke zij tijdens haar leven niet heeft begeerd.

De heer Drees, Minister-President, Minister van Algemene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Bij de treffende woorden, door u gesproken ter nagedachtenis van mejuffrouw Tendeloo, sluit ik mij, namens de Regering, van ganser harte aan.

Ook Ministers en Staatssecretarissen hebben haar goed gekend en hebben haar in haar persoonlijkheid en in haar werk warm leren waarderen.

Deel I Zitting 1956—1957

Minister Drees e. a.

Zij heeft niet alleen in deze Kamer, maar op een breed terrein van de publieke werkzaamheden een grote en vruchtbare activiteit ontplooid. Zij heeft daarbij in bijzondere mate, zij het allerminst uitsluitend, gewerkt voor verbetering van de positie van de vrouw in ons land en het recht.

Zij is — u duidde er reeds op — naar menselijk oordeel te vroeg uit haar werk weggenomen, maar heeft de grote vol-doening gehad nog in de laatste maanden van haar leven veel van wat zij nastreefde, te zien verwerkelijkt.

De vruchten van haar werk zullen blijven voortbestaan en bij ons zal zij in dankbare herinnering voortleven.

De Voorzitter: Ik zal, namens de Kamer, een brief van rouwbeklag aan de familie toezenden.

Voorts is ingekomen een bericht van het overlijden van de heer J. Bakker, oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op 26 september jl.

Namens de Kamer is door mij een brief van rouwbeklag gezonden, waarvoor de familie de Kamer haar dank heeft betuigd.

Ten slotte is nog ingekomen een schrijven van mevrouw M. F. E. Rietjens-Nusselein, gedagtekend 2 oktober 1956, houdende mededeling van het overlijden van de heer Th. H. Rietjens, in leven directeur van de Stenografische Inrichting der Staten-Generaal.

Geachte medeleden!

Na onze gedachten gericht te hebben op ons overleden lid mejuffrouw Tendeloo, rust op ons de droeve plicht nog een andere grote persoonlijkheid, nauw aan de Kamer en haar arbeid verbonden, bij zijn overgang naar een beter leven te herdenken.

Bij het binnenkomen in onze vergaderzaal hebt gij de zo vertrouwde figuur van de directeur van de stenografische dienst, de heer Theodorus Hendricus Rietjens, gemist. Op 4 oktober hebben velen uit ons midden, zowel leden als beambten en anderen, bij de Kamer werkzaam, hem naar zijn laatste rustplaats geleid. Hij bereikte de leeftijd van 58 jaren, waarvan hij er niet minder dan 37 in dienst der beide Kamers heeft doorgebracht.

Hij was 21 jaar oud, toen hij in 1919 als leerling-stenograaf aan de Staten-Generaal werd verbonden; in 1947 volgde zijn benoeming tot onderdirecteur en verleden jaar tot directeur in deze zo uiterst belangrijke en verantwoordelijke tak van dienst.

In de afgelopen zomer openbaarden zich de verschijnselen der ziekte, die hem ten grave heeft gesleept.

Moeilijk kan men zijn bekwaamheden beter uitgedrukt vinden dan in het grafschrift van een stenograaf uit de klassieke oudheid, gevonden in het Romeinse Keulen: „Hem rukte de bittere dood weg, hem, die met vlugge griffel zo vlug woorden en klanken verkort opschreef, als een vlugge tong sprak. Steeds volgde hij, hoe snel men las; steeds nam hij dat, wat zijn meester sprak, in rasse vlucht op.” Nu mene men niet, dat Rietjens niets anders deed dan slaafs optekenen. Voor dat optekenen is immers grote kennis van het onderwerp nodig, van elk onderwerp, dat hier in de Kamer behandeld wordt, en dat zijn er talloze geweest. Hij beheerste die stof met ongemene intelligentie. Een goed stenograaf ontleent aan zijn kennis van het onderwerp de mogelijkheid om de onduidelijkheden van de spreker aan te vullen en diens stijl tactvol te verbeteren zonder ook maar het geringste aan de strekking van het gezegde te veranderen. In deze kunst was Rietjens een meester. Hij was bovendien een prettige collega voor hen, die met hem samenwerkten, een goede chef en een bekwame organisator van zijn dienst. Behalve voor de beide Kamers heeft hij stenografisch werk verricht voor tal van andere openbare lichamen en verenigingen in binnen- en buitenland. Overal ondervond hij dezelfde waardering van zijn capaciteiten. In onze vergaderingen

TWEDE KAMER

Voorzitter e. a.

was hij een zwijgende figuur, maar een, die, in het centrum van de vergaderzaal gezeten, alles opmerkte en verwerkte. Kreeg hij echter de gelegenheid om het woord te voeren, dan verraste hij ons allen door zijn welsprekendheid en geestigheid. Toen hij enige jaren geleden de heer Ravelli tijdens een receptie toesprak, heb ik hem spontaan toegevoegd: „In u is een voortreffelijk Kamerlid verloren gegaan”.

Maar bovenal was Rietjens een goed, beminnelijk en diepgodsdienstig mens, een liefhebbend echtgenoot en een verstandig vader voor zijn gezin, dat zo nauw met onze Kamer verbonden was. De Staten-Generaal hebben in hem een voortreffelijke medewerker en trouwe vriend verloren, wiens gemis wij allen nog lang zullen voelen. Moge God zijn weduwe en zijn kinderen sterken. De dood moet geen kwaad worden geacht, als hij het einde is van een goed leven, gelijk Sint-Augustinus ons heeft voorgehouden. De Heer geve zijn ziel de eeuwige rust, het eeuwig licht verlichte hem; dat hij moge rusten in vrede.

De heer **Drees**, Minister-President, Minister van Algemene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Namens de Regering moge ik mij aansluiten ook bij deze woorden van waarderende herdenking van de heer Rietjens, directeur van de Stenografische Inrichting der Staten-Generaal, die ons kort geleden ontvallen is. De taak van stenograaf en ook die van directeur van de Stenografische Inrichting is een stille en dienende. Zij is echter voor de Regering en de Volksvertegenwoordiging van grote betekenis voor het volledig vastleggen van hetgeen in de vergaderingen der Staten-Generaal wordt besproken en zij stelt aan degenen, die het werk verrichten, hoge eisen.

De heer Rietjens in zijn arbeid als stenograaf, daarna als directeur, een arbeid, die vooral in begrotingstijd veel van hem vergde, is altijd werkzaam geweest met grote bekwaamheid, met toewijding en zorgvuldigheid.

Ook de Regering voelt zijn heengaan als een diep betreurenswaardig verlies en leeft mee met vrouw en kinderen, voor wie zijn heengaan bijzonder smartelijk is.

De **Voorzitter**: Het schrijven is door mij, namens de Kamer, met een brief van rouwbeklag beantwoord.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat nog zijn ingekomen:

1°. berichten van leden, die verhinderd zijn de vergadering bij te wonen:

van de heren Fens, Van der Goes van Naters en Schmal, wegens het bijwonen van de vergadering van de Raad van Europa;

van de heren Krol en Gortzak, wegens ziekte, ook de volgende dagen van deze week.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen;

2°. de volgende missives:

negen, van de heren mr. J. Algera, mr. J. M. L. Th. Cals, dr. W. Drees, mr. J. M. A. H. Luns, dr. S. L. Mansholt, ir. C. Staf, dr. A. A. van Rhijn, J. G. Suurhoff, mr. F. J. F. M. van Thiel en prof. dr. J. Zijlstra, houdende mededeling, dat zij met ingang van 3 oktober 1956 hebben opgehouden lid der Tweede Kamer te zijn;

twee, van mejuffrouw dr. M. A. M. Klompé en de heer H. J. Hofstra, houdende mededeling, dat zij in verband met hun benoeming tot Minister met ingang van 13 oktober 1956 hebben opgehouden lid van de Tweede Kamer te zijn.

Van de inhoud van deze missives heb ik mededeling gedaan aan de voorzitter van het Centraal Stembureau;

3°. de geloofsbrieven met bijbehorende stukken van de nieuwbenoemde leden der Kamer de heren L. A. H. Albering, P. A. Blaisse, H. J. van den Born, H. M. Franssen, prof. mr. P. S. Gerbrandy, M. M. A. A. Janssen, J. Reehorst, J. de Ruiter, dr. W. J. Schuijt, dr. B. van den Tempel en C. van der Zaal.

Deze stukken zullen worden gesteld in handen ener commissie van vijf leden, waartoe ik benoem de heer Koersen, mevrouw Fortanier-De Wit, de heren Van de Wetering, Van Lier en Hazenbosch;

4°. de volgende missives van de voorzitter van het Centraal Stembureau:

tien, dd. 9 oktober 1956, ten geleide van een afschrift van zijn besluiten van die datum, waarbij in verband met het ontslag nemen als lid der Kamer van de heren Algera, Cals, Drees, Luns, Mansholt, van Rhijn, Staf, Suurhoff, van Thiel en Zijlstra als zodanig zijn benoemd verklaard respectievelijk de heren C. van der Zaal, te Harlingen, M. M. A. A. Janssen, te Zeist, H. J. van den Born, te Amsterdam, W. J. Schuijt, te Amsterdam, H. M. Franssen, te Assen, J. Reehorst, te Rotterdam, J. de Ruiter, te Heerenveen, J. C. Deering, te Rotterdam, P. A. Blaisse, te 's-Gravenhage, en P. S. Gerbrandy, te 's-Gravenhage;

een, dd. 15 oktober 1956, houdende mededeling, dat de heren Van den Born, Reehorst, De Ruiter, Franssen, Schuijt, Gerbrandy, Van der Zaal en Blaisse hebben bericht, dat zij hun benoeming tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aannemen;

twee, dd. 17 oktober 1956, ten geleide van een afschrift van zijn besluiten van die datum, waarbij in verband met het ontslag nemen als lid der Kamer van mejuffrouw dr. M. A. M. Klompé en de heer H. J. Hofstra als zodanig zijn benoemd verklaard respectievelijk de heren L. A. H. Albering, te Rijswijk (Z.H.), en B. van den Tempel, te 's-Gravenhage;

een, dd. 22 oktober 1956, houdende mededeling, dat de heren Albering en Van den Tempel hebben bericht, dat zij hun benoeming tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aannemen;

een, dd. 23 oktober 1956, houdende mededeling, dat de heer Janssen heeft bericht, dat hij zijn benoeming tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanneemt.

Deze stukken zullen worden gesteld in handen van de zo juist benoemde commissie voor het onderzoek van de heden ingekomen geloofsbrieven, met uitzondering van de missive betreffende de benoeming van de heer Deering, die zijn geloofsbrieven nog niet heeft ingezonden.

De **Voorzitter**: Het is mij gebleken, dat de leden van deze commissie reeds tevoren kennis hebben genomen van de in haar handen gestelde stukken en dat de commissie gereed is haar rapport uit te brengen.

Ik geef het woord aan de heer Koersen tot het uitbrengen van verslag namens de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven.

De heer **Koersen**: Mijnheer de Voorzitter! De commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven, met bijbehorende stukken, van de heren M. M. A. A. Janssen, P. A. Blaisse, J. de Ruiter, H. J. van den Born, H. M. Franssen, P. Gerbrandy, C. van der Zaal, J. Reehorst, W. J. Schuijt, L. A. H. Albering en B. van den Tempel heeft de eer het volgende te rapporteren:

De ingezonden geloofsbrieven bestaan uit de bij de Kieswet voorgeschreven stukken, namelijk de aan de benoemden door de voorzitter van het Centraal Stembureau gezonden kennisgeving van benoeming tot lid der Kamer en het door die voorzitter aan de benoemden gezonden bericht van ontvangst hunner mededeling, dat zij hun benoeming aannemen.

Voorzitter

In handen van de commissie zijn behalve de geloofsbrieven nog gesteld de volgende missives van de voorzitter van het Centraal Stembureau:

1°. negen, gedagtekend 9 oktober 1956, ten geleide van afschriften van zijn besluiten van die datum, waarbij in de vacatures, ontstaan door het ontslag nemen van de heren J. M. L. Th. Cals, F. J. F. M. van Thiel, C. Staf, W. Drees, S. L. Mansholt, J. Zijlstra, J. Algera, A. A. van Rhijn en J. M. A. H. Luns tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden benoemd verklaard de heren M. M. A. A. Janssen, P. A. Blaisse, J. de Ruiter, H. J. van den Born, H. M. Franssen, P. Gerbrandy, C. van der Zaal, J. Reehorst en W. J. Schuijt;

2°. een, gedagtekend 15 oktober 1956, houdende mededeling, dat de heren Van den Born, Reehorst, De Ruiter, Franssen, Schuijt, Gerbrandy, Van der Zaal en Blaisse hebben bericht, dat zij hun benoeming aannemen;

3°. twee, gedagtekend 17 oktober 1956, ten geleide van afschriften van zijn besluiten van die datum, waarbij in de vacatures, ontstaan door het ontslag van mejuffrouw M. A. M. Klompé en de heer H. J. Hofstra tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden benoemd verklaard de heren L. A. H. Albering en B. van den Tempel;

4°. een, gedagtekend 22 oktober 1956, houdende mededeling, dat de heren Albering en Van den Tempel hebben bericht, dat zij hun benoeming aannemen;

5°. een, gedagtekend 23 oktober 1956, houdende mededeling, dat de heer Janssen heeft bericht, dat hij zijn benoeming aanneemt.

Volgens de in handen der commissie gestelde besluiten van de voorzitter van het Centraal Stembureau zijn de heren M. M. A. A. Janssen, P. A. Blaisse, J. de Ruiter, H. J. van den Born, H. M. Franssen, P. Gerbrandy, C. van der Zaal, J. Reehorst, W. J. Schuijt, L. A. H. Albering en B. van den Tempel allen benoemd verklaard tot lid der Kamer, met inachtneming van de volgorde, vastgesteld overeenkomstig artikel N 19 der Kieswet, welke rangschikking der kandidaten is opgenomen in het besluit van het Centraal Stembureau, voorkomende in het bijvoegsel van de *Nederlandse Staatscourant* van 27 juni 1956, no. 123, en met inachtneming van de benoeming op 13 oktober 1956 van de 50 leden, waarmede de Kamer zal worden uitgebreid. Hieruit is de commissie gebleken, dat de benoeming van de heren M. M. A. A. Janssen, te Zeist, P. A. Blaisse, te 's-Gravenhage, J. de Ruiter, te Heerenveen, H. J. van den Born, te Amsterdam, H. M. Franssen, te Assen, P. Gerbrandy, te 's-Gravenhage, C. van der Zaal, te Harlingen, J. Reehorst, te Rotterdam, W. J. Schuijt, te Amsterdam, L. A. H. Albering, te Rijswijk (Z.-H.), en B. van den Tempel, te 's-Gravenhage, terecht heeft plaatsgehad.

Uit de omstandigheid, dat de heren Janssen, Van den Born, De Ruiter, Gerbrandy, Van der Zaal en Blaisse reeds eerder lid der Kamer zijn geweest, blijkt, dat zij de vereiste leeftijd hebben bereikt, terwijl uit de bij de geloofsbrieven van de heren Reehorst, Franssen, Schuijt, Albering en Van den Tempel overgelegde stukken blijkt, dat ook zij deze leeftijd hebben bereikt. Voorts blijkt uit de overgelegde stukken, dat de heren Blaisse, De Ruiter, Van den Born, Van der Zaal, Schuijt en Albering geen openbare betrekkingen bekleden en de heren Gerbrandy, Janssen, Franssen, Reehorst en Van den Tempel geen openbare betrekkingen bekleden, welke onverenigbaar zijn met het lidmaatschap der Kamer, terwijl de commissie niet is gebleken van enige omstandigheid, welke het Nederlandschap van de benoemden in twijfel zou moeten doen trekken.

De commissie heeft derhalve de eer voor te stellen, de heren M. M. A. A. Janssen, P. A. Blaisse, J. de Ruiter, H. J. van den Born, H. M. Franssen, P. Gerbrandy, C. van der

Zaal, J. Reehorst, W. J. Schuijt, L. A. H. Albering en B. van den Tempel als lid der Kamer toe te laten, nadat zij de voorgeschreven eden (verklaring en beloften) hebben afgelegd.

De Voorzitter: Ik bedank, namens de Kamer, de commissie voor de door haar genomen moeite.

Overeenkomstig het voorstel der commissie stel ik voor, de heren Albering, Blaisse, Van den Born, Franssen, Gerbrandy, Janssen, Reehorst, De Ruiter, Schuijt, Van den Tempel en Van der Zaal toe te laten als lid der Kamer, nadat zij de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven eden (verklaring en beloften) zullen hebben afgelegd.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: De heren Albering, Blaisse, Van den Born, Franssen, Gerbrandy, Janssen, Reehorst, De Ruiter, Schuijt, Van den Tempel en Van der Zaal, tot wier toelating zoëven werd besloten, zijn in het gebouw der Kamer verschenen, ten einde de gevorderde eden (verklaring en beloften) af te leggen.

Ik verzoek de heer griffier deze heren binnen te leiden.

Door de griffier binnengeleid, leggen de heren Albering, Blaisse, Gerbrandy, Janssen, Reehorst, De Ruiter, Schuijt en Van der Zaal in handen van de Voorzitter de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven eden af, terwijl de heren Van den Born, Franssen en Van den Tempel de bij de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorgeschreven verklaring en beloften afleggen.

De Voorzitter: Ik wens de heren geluk met hun benoeming en verzoek hun in ons midden plaats te nemen.

De heren Albering en Franssen zullen behoren tot de eerste afdeling, de heren Reehorst en Van den Tempel tot de tweede afdeling, de heren Blaisse, Van den Born en Van der Zaal tot de derde afdeling, de heren Gerbrandy en De Ruiter tot de vierde afdeling en de heren Janssen en Schuijt tot de vijfde afdeling.

Voorts is ingekomen het volgende Koninklijk besluit:

„Wij JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

12 oktober 1956 nr. 31

Gezien de ontslagaanvraag van:

dr. W. Drees, Minister-Président, Minister van Algemene Zaken;

mr. J. W. Beyen, Minister van Buitenlandse Zaken;

mr. J. M. A. H. Luns, Minister zonder Portefeuille;

prof. mr. J. C. van Oven, Minister van Justitie;

mr. J. M. L. Th. Cals, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

J. van de Kieft, Minister van Financiën;

ir. C. Staf, Minister van Oorlog en Minister van Marine;

ir. H. B. J. Witte, Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting;

mr. J. Algera, Minister van Verkeer en Waterstaat;

prof. dr. J. Zijlstra, Minister van Economische Zaken;

A. C. de Bruijn, Minister voor Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie;

S. L. Mansholt, Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening;

Voorzitter

J. G. Suurhoff, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

mr. F. J. F. M. van Thiel, Minister van Maatschappelijk Werk;

mej. dr. A. de Waal, Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

dr. W. H. van den Berge, Staatssecretaris van Financiën;

mr. F. J. Kranenburg, Staatssecretaris van Oorlog;

vice-admiraal b.d. H. C. W. Moorman, Staatssecretaris van Marine;

dr. G. M. J. Veldkamp, Staatssecretaris van Economische Zaken;

mr. dr. A. A. van Rhijn, Staatssecretaris van Sociale Zaken;

Gelet op artikel 86 van de Grondwet;

Hebben besloten en besluiten:

1. Op de meest eervolle wijze wordt ontslag verleend aan:

mr. J. W. Beyen als Minister van Buitenlandse Zaken;

prof. mr. J. C. van Oven als Minister van Justitie, die ontheven wordt van het tijdelijk beheer van het departement van Binnenlandse Zaken;

J. van de Kieft als Minister van Financiën;

A. C. de Bruijn als Minister voor Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie;

mr. F. J. F. M. van Thiel als Minister van Maatschappelijk Werk;

dr. W. H. van den Berge als Staatssecretaris van Financiën, met dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hen aan Ons en het Koninkrijk bewezen.

2. Het aangeboden ontslag wordt niet verleend aan:

dr. W. Drees als Minister-President, Minister van Algemene Zaken;

mr. J. M. L. Th. Cals als Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

ir. C. Staf als Minister van Oorlog en Minister van Marine;

ir. H. B. J. Witte als Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting;

mr. J. Algera als Minister van Verkeer en Waterstaat;

prof. dr. J. Zijlstra als Minister van Economische Zaken;

dr. S. L. Mansholt als Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening;

J. G. Suurhoff als Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid;

mej. dr. A. de Waal als Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

mr. F. J. Kranenburg als Staatssecretaris van Oorlog;

vice-admiraal b.d. H. C. W. Moorman als Staatssecretaris van Marine;

dr. G. M. J. Veldkamp als Staatssecretaris van Economische Zaken;

mr. dr. A. A. van Rhijn als Staatssecretaris van Sociale Zaken.

3. Het aangeboden ontslag wordt niet verleend aan mr. J. M. A. H. Luns, die belast wordt met het beheer van het Departement van Buitenlandse Zaken.

4. De naam van het Departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting wordt veranderd in Departement van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid.

5. De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid J. G. Suurhoff wordt tijdelijk belast met het beheer van het Departement van Binnenlandse Zaken.

De Minister van Oorlog en van Marine ir. C. Staf blijft tijdelijk belast met het beheer van het Departement van Overzeese Rijksdelen.

6. De aangelegenheden betreffende de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie worden tijdelijk behartigd door de Minister van Economische Zaken prof. dr. J. Zijlstra.

7. Wordt benoemd tot:

Minister van Justitie prof. dr. I. Samkalden;

Minister van Financiën H. J. Hofstra;

Minister van Maatschappelijk Werk mej. dr. M. A. M. Klompé.

8. Dit besluit treedt in werking met ingang van 13 oktober 1956.

Afschrift van dit besluit, waarvan mededeling zal worden gedaan in de *Nederlandse Staatscourant*, zal worden gezonden aan de in dit besluit genoemden, de Raad van Ministers, de Hoge Colleges van Staat, de Gevolmachtigde Ministers van Suriname en van de Nederlandse Antillen en de Departementen van algemeen bestuur.

Soestdijk, 12 oktober 1956.

JULIANA.

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
W. DREES.*

Geachte medeleden!

Voor de eerste maal in de parlementaire geschiedenis zien wij tot onze vreugde en voldoening een vrouwelijke Minister aan de Regeringstafel plaats nemen in de persoon van ons geacht vroeger lid dezer Kamer, mejuffrouw dr. Klompé.

Het is overeenkomstig het gebruik, dat uw Voorzitter op momenten van historische betekenis een kort woord spreekt om zodoende vast te leggen, dat een bepaald feit niet aan de aandacht van de Kamer is ontsnapt. Ik heb reeds eerder het voorrecht gehad, de eerste vrouwelijke Staatssecretaris als zodanig een welkom toe te roepen en Hare Excellentie geluk te wensen met haar benoeming.

Met te meer recht en reden doe ik thans ditzelfde ten aanzien van Hare Excellentie dr. Klompé uit hoofde van haar hogere hiërarchische rang en omdat ook zij volgens artikel 104, eerste lid, van de Grondwet zitting heeft in beide Kamers met raadgevende stem.

Ik heb mij een ogenblik afgevraagd, of de benoeming van een vrouw tot Minister op zich zelf een zodanige merkwaardigheid is, dat daarop min of meer officieel de aandacht dient te worden gevestigd. Immers, volgens artikel 5 der Grondwet is iedere Nederlander tot elke landsbediening benoembaar en het is derhalve niets ongewoons, laat staan iets abnormaals, dat een vrouw zitting neemt in het Kabinet.

De bijzondere reden om de eerste vrouwelijke Minister met sympathie en met vreugde als zodanig in ons midden te begroeten is derhalve niet ontleend aan een of andere bepaling van de Grondwet, maar enerzijds aan het feit, dat de gelijkberechtigtheid van man en vrouw in het Nederlandse bestel op spectaculaire wijze, zij het wellicht ten overvloede, wordt gedemonstreerd en anderzijds aan de omstandigheid, dat het als een completering en een verrijking van de staatkunde moet worden beschouwd, dat een vrouw met haar bijzondere gaven thans deelneemt aan het regeren van ons volk. De maatstaf der beschaving is nog steeds de plaats, die de vrouw in de maatschappij bekleedt. En zo gezien bestaat er alle reden om het nationale politieke leven geluk te wensen met de omstandigheid, dat het eindelijk en te langden leste een bewindsvrouw heeft voortgebracht.

Als de verpersoonlijking van deze gedachte wens ik namens de Kamer Hare Excellentie dr. Klompé van harte geluk met haar eervolle benoeming.

(*Tekenen van instemming.*)

Minister Klompé e. a.

Het woord is thans aan Hare Excellentie de Minister van Maatschappelijk werk.

Mejuffrouw **Klompé**, Minister van Maatschappelijk Werk: Mijnheer de Voorzitter! Het woord, dat u zo juist tot mij sprak, bestond uit een persoonlijk en een onpersoonlijk deel. Wat het onpersoonlijk deel betreft, wil ik opmerken, dat het mij gemakkelijk valt te zeggen, dat ik dit geheel met u eens ben. Wat het persoonlijke deel betreft, wil ik zeggen, dat ik in uw vriendelijke woorden impliciet een aanmaning heb bespeurd, de aanmaning nl., dat ik, nu ik op deze hoge post ben geroepen, mij er altijd van bewust zal moeten zijn, dat ik waar moet maken, wat men van mij verwacht.

U weet, dat de taak, die mij is opgedragen, mijn gehele hart heeft, en het enige, dat ik kan beloven, is, dat ik met Gods hulp zal trachten al mijn krachten in het werk te stellen om in het belang van ons volk deze taak zo goed mogelijk te vervullen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik maak gaarne van deze gelegenheid gebruik om u te bedanken voor de zeer charmante bloemenhulde, die ik voor mij op de Regeringstafel heb gevonden. Voorts wil ik gaarne alle leden van de Kamer bedanken voor de vele hartelijke gelukwensen, die ik van hen heb ontvangen. De samenwerking met de leden van deze Kamer is voor mij altijd bijzonder prettig geweest en ik ben ervan overtuigd, dat deze samenwerking, nu ik aan de andere zijde van de tafel zit, even collegiaal en prettig zal blijven.

De Voorzitter: Van de overige ingekomen stukken zal ik mededeling doen na de middagpauze.

Ik geef thans het woord aan de heer Minister-President voor het afleggen van een verklaring.

De heer Drees, Minister-President, Minister van Algemene Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het Kabinet, dat in 1952 optrad, beschouwde de bestrijding der toenemende werkloosheid als een centraal punt in haar binnenlands beleid. Thans is er niet alleen geen werkloosheid meer van enige omvang, maar treden grote spanningen op als gevolg van een tekort aan arbeidskrachten, dat zich over vrijwel de gehele linie doet gevoelen.

Voorts doen zich nieuwe problemen voor, omdat de geld- en kapitaalmarkt veel krupper is geworden en de monetaire reserves, na geruime tijd bevredigend te zijn gegroeid, thans na een periode van stilstand sinds verscheidene maanden afnemen.

Ook de aan 1952 voorafgaande vier jaren gaven een sterke verschuiving te zien van de vraagstukken, waartegenover Regering en volksvertegenwoordigers zich gesteld zagen. Ik behoeft slechts te herinneren aan de gevolgen van de aanval op Zuid-Korea voor onze buitenlandse en binnenlandse politiek.

Van deze ervaringen maak ik gewag om te doen uitkomen, dat de omstandigheden, waarmee de Regering rekening moet houden, zich in betrekkelijk korte tijd sterk kunnen wijzigen, zodat haar beleid flexibel moet zijn en men niet met zekerheid kan zeggen, wat in de voor ons liggende jaren verwezenlijkt kan worden van de wensen, die men vervuld zou willen zien. Wat de Regering als haar doeleinden in uitzicht stelt, zal in dit licht moeten worden gezien. In elk geval zal niet alles tegelijk tot stand kunnen worden gebracht. Er zal met prioriteiten moeten worden gerekend.

Ook op internationaal gebied doen zich verschuivingen in de problemen voor.

De buitenlandse politiek der Regering blijft intussen gericht op de algemene doelstellingen, welke aan het beleid in vorige jaren ten grondslag hebben gelegen. De Regering zal blijven streven naar handhaving van de internationale positie, waarop Nederland recht heeft, en vervulling van de taak, welke dit land heeft in de opbouw van een rechtvaardige en vreedzame wereld.

Minister Drees

Bij die opbouw is het vraagstuk van het lage levenspeil van de bevolking van vele landen een centraal probleem. Aan de minder-ontwikkelde landen moet op grote schaal technische bijstand worden verschaft. De Regering is een voorstander van zo spoedig mogelijke oprichting van een internationaal fonds tot financiering van investeringen, zoals neergelegd in het plan tot oprichting van een speciaal economisch ontwikkelingsfonds der Verenigde Naties (S.U.N.F.E.D.). Bij de hulpverlening dient geen ander doel voorop te staan dan de verhoging van het levenspeil van de minder-ontwikkelde landen. Deze hulp zal bij voorkeur geleid moeten worden vanuit multilaterale organisaties, waarin de ontvangende landen op voet van gelijkheid met de gevende landen zijn vertegenwoordigd.

In Europees en Atlantisch verband zal de Regering de ontwikkeling der reeds in gang gezette samenwerking zo krachtig mogelijk blijven bevorderen.

In de Noordatlantische Verdragsorganisatie (N.A.V.O.) zal nog meer dan tevoren de aandacht moeten worden gericht op het versterken der politieke samenwerking en het verkrijgen van een zoveel mogelijk eensgezind beleid voor de leden der N.A.V.O. Bij de kwestie van het Suezkanaal is deze wenselijkheid opnieuw gebleken. Naast de noodzakelijke verdieping van de politieke samenwerking stelt de Regering zich voor naar vermogen te blijven bijdragen aan de vorming van de bondgenootschappelijke strijdkrachten in het belang van het waarborgen van vrijheid en vrede.

Terwijl de in de laatste jaren op de begroting uitgetrokken bedragen voor de defensie in verband met de stijging van lonen en prijzen verhoogd zullen moeten worden, zullen de werkelijke uitgaven, waarvoor tot nog toe mede uit gelden van vorige dienstjaren werd geput, geleidelijk verlaging ondergaan. Zoals in de nota inzake de begrotingshoofdstukken van Oorlog en van Marine reeds werd medegedeeld, zal omtrent de redelijk te achten Nederlandse defensiebijdrage overleg met de N.A.V.O. worden gepleegd.

Het met betrekking tot het vraagstuk der Europese integratie tot nog toe door Nederland gevoerde beleid zal consequent worden voortgezet.

De Regering zal, zoveel in haar vermogen ligt, de totstandkoming bevorderen van de verdragen tot oprichting van een Europese gemeenschappelijke markt en van een Europese organisatie voor de ontwikkeling der kernenergie (Euratom), waarover thans te Brussel wordt onderhandeld. Mede gelet op de ervaringen, met de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal opgedaan, is zij van mening, dat een spoedige voltooiing en inwerkingtreding dezer verdragen voor Nederland en voor Europa van groot belang is.

Het bovenstaande neemt niet weg, dat de Regering zich bewust is van de wenselijkheid de Europese samenwerking ook in ruimer verband dan de 6 landen van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal met kracht te bevorderen. Zij denkt daarbij aan het versterken van de banden met het Verenigd Koninkrijk binnen de West-Europese Unie en, in ruimer kader, aan een nauwere aaneensluiting van de 15 landen van de Raad van Europa.

De wijze, waarop de betrekkingen tussen Nederland en de Duitse Bondsrepubliek zich hebben ontwikkeld, mede als gevolg van het gemeenschappelijk streven naar Europese eenwording, geeft de Regering goede hoop, dat het zal gelukken de nog hangende kwesties tussen beide landen tot een bevredigende oplossing te brengen.

De betrekkingen tussen ons land en de Republiek Indonesië zijn in de loop van dit jaar zeer moeilijk geworden. Wij staan voor het feit, dat Indonesië zich veroorlooft geldende internationale overeenkomsten, die tot stand zijn gekomen onder medewerking van een commissie van de Verenigde Naties, eenzijdig te verbreken en verplichtingen te annuleren, terwijl bovendien bij ons volk verontwaardiging is gewekt door de rechteloosheid, waarvan verschillenden onzer landgenoten daar te lande het slachtoffer zijn. Ook worden de normale diplomatieke betrekkingen tussen de beide landen door Indonesië belemmerd.

Minister Drees

Bij de stelling van Indonesië, dat deze maatregelen zijn gegrond op de omstandigheid, dat het 5 jaar lang vergeefs gepoogd heeft door overleg met Nederland een wijziging in de verdragsverhouding te bereiken, wordt verzwegen, dat in 1954 onder het bewind van het eerste Kabinet-Ali Sastroamidjojo tussen beide landen een protocol is gesloten — het ligt nog bij deze Kamer ter goedkeuring, Mijnheer de Voorzitter —, waarbij in belangrijke mate aan Indonesische wensen werd tegemoet gekomen.

Aan deze situatie, waarvoor in verschillende delen van de wereld belangstelling bestaat, zal door het Kabinet nauwgezette aandacht worden besteed. Eventuele aanwijzingen, welke erop zouden kunnen duiden, dat de Indonesische Regering wezenlijk bereid is mede te werken aan herstel van een goede verstandhouding, zal de Regering uiteraard niet verwaarlozen.

De vorming van een gemeenschappelijke markt binnen het kader van de Benelux vindt gestaag voortgang. Het feit, dat nog dit jaar Nederland, België en Luxemburg gemeenschappelijk zullen optreden in handelsbesprekingen met andere landen, moge in dit verband als een verblijvend symptoom worden genoemd.

Het streven der 3 Regeringen is erop gericht binnen afzienbare tijd het verdrag inzake de economische unie, dat de lotsverbondenheid tussen België, Nederland en Luxemburg zal bezegelen, te doen tot stand komen.

De Regering zal met de Belgische Regering in overleg treden over de kwesties van het kanaal van Terneuzen naar Gent en de stop van Ternaaien.

Verschuivende belangen van westelijk Noordbrabant vereisen een spoedige Regeringsbeslissing. Met het oog daarop is het noodzakelijk, dat op korte termijn een beslissing wordt genomen over de voorstellen van de heren Steenberghe en Van Cauwelaert met betrekking tot de Schelde-Rijnverbinding. De Regering zal zich ook hierover met de Belgische Regering verstaan.

Ten aanzien van Nieuw-Guinea zal Nederland op de basis van de bestaande rechtsorde een zodanige ontwikkeling van dit gebied bevorderen, dat de mogelijkheid van toepassing van het beginsel van zelfbeschikking wordt bespoedigd.

Voor de vervulling van deze taak zal worden gezocht naar nieuwe vormen, waarbij aan de decentralisatiegedachte een ruime plaats wordt toegekend en aan missie en zending, hun geestelijke en culturele taak vervullende, de grootst mogelijke zelfstandigheid wordt gelaten.

In de verhouding tot Suriname en de Nederlandse Antillen zal de Regering, samenwerkend met de Regeringen van deze gebieden, streven naar een zo zuiver mogelijke toepassing van de beginselen van het Statuut.

De Regering staat open voor overleg met de Landsregeringen van deze beide Rijksdelen omtrent de mogelijkheden van een verdere economische ontwikkeling. De voor Suriname reeds overeengekomen plannen worden geleidelijk tot uitvoering gebracht. Voor de Antillen, waar de omstandigheden belangrijk verschillen, zal met de Landsregering omtrent een verdere economische ontwikkeling overleg worden gepleegd, waarbij in de eerste plaats aan het verlenen van technische bijstand wordt gedacht.

Op het terrein van de kernenergie is de samenwerking, zowel bilateraal als multilateraal, van het grootste gewicht. In dit verband is het van belang, dat onlangs met de Regering van de Verenigde Staten van Amerika een nieuwe bilaterale overeenkomst op atoomgebied is gesloten, welke binnenkort aan de Staten-Generaal ter goedkeuring zal worden voorgelegd. De Noors-Nederlandse relatie blijft een voornaam element van het beleid. Een hechte samenwerking met name in Europees verband, zoals nu in de vorm van Euratom, waarover ik reeds sprak, en in het kader van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, alsmede in de Europese Organisatie voor Kernfysisch Onderzoek wordt nagestreefd, moet intussen als onontbeerlijk worden beschouwd om een doeltreffende be-

vordering van de toepassing der kernenergie in het economisch leven van ons land tot stand te brengen.

De snelle ontwikkeling op kernenergetisch gebied maakt het noodzakelijk te komen tot de opstelling van een meerjarig programma, waarbij bijzondere aandacht zal worden gegeven aan de bouw van kernenergiecentrales ten behoeve van de elektriciteitsvoorziening. Voor de verwezenlijking van zulk een programma zullen zowel de Nederlandse wetenschap als de Stichting Reactorcentrum Nederland, de elektriciteitsproducenten en de Nederlandse industrie een belangrijke taak kunnen vervullen. Daartoe is het noodzakelijk, dat de Regering beschikt over bevoegdheden om recht te doen wedervaren aan de talrijke belangen, die met de toepassing der kernenergie zijn gemoeid. Een ontwerp-atoomwet wordt daarom voorbereid.

Centrale doelstellingen van het binnenlands beleid der Regering, Mijnheer de Voorzitter, zijn:

- I. Handhaving van het monetaire en budgettaire evenwicht.
- II. Handhaving van een hoog niveau van werkgelegenheid, vergroting van produktie, uitvoer en nationaal inkomen.
- III. Bevordering van een sociaal rechtvaardige verdeling van het nationale inkomen.
- IV. Uitbreiding der culturele, sociale en publieke voorzieningen in overeenstemming met de stijgende behoeften, rekening houdende met de beschikbare middelen.

Wij staan voor verschillende problemen ten aanzien van de verhouding van structuurpolitiek en conjunctuurpolitiek. Daarbij moet in het algemeen het *primaat van de structuurpolitiek* worden aanvaard. Deze structuurpolitiek betekent expansie van de Nederlandse economie in de breedte en in de diepte. Een conjunctuurpolitieke correctie op deze structuurpolitiek is gewenst, indien en voor zover in de volkshuishouding de bestedingen de middelen dreigen te overtreffen en de expansie in het bedrijfsleven tot te grote spanningen aanleiding geeft. Bij zulk een afremmen zullen alle bestedingscategorieën onder het oog moeten worden gezien. De middelen van conjunctuur- en structuurpolitiek moeten bij voorkeur van globale aard zijn; fysieke controles zullen slechts in speciale gevallen mogen worden toegepast.

Ook het thans verstreken jaar werd op economisch terrein gekenmerkt door een hoog en nog steeds stijgend peil van werkgelegenheid, produktie en uitvoer, waardoor het nationale inkomen een nog niet bereikte hoogte verkreeg. In het komende jaar zal veel beleid worden gevraagd om te voorkomen, dat deze op zich zelf gunstige ontwikkeling wordt overspannen en daardoor in haar tegendeel omslaat. Als een symptoom van deze dreigende overspanning valt in de eerste plaats te wijzen op het te verwachten tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans als gevolg van de toeneming van de bestedingen. Dit baart te meer zorg, omdat — zeker onder de huidige omstandigheden — enig overschot op de lopende rekening wenselijk moet worden geacht.

Inzake het vraagstuk van bedoelde bestedingen is intussen het advies van de Sociaal-Economische Raad gevraagd. De Regering zal niet aarzelen de in dit verband noodzakelijke maatregelen te treffen.

Het verloop van lonen en prijzen blijft grote aandacht vragen. Gegeven de recente loonsverhogingen en de aanpassing van het loonniveau, die in 1957 moet worden verwacht, is uiterste waakzaamheid met betrekking tot ons prijspeil geboden. Het prijspeil van onze export is een van de belangrijkste factoren, welke beslissend zijn voor onze welvaart op lange termijn. Ook met het oog daarop zal de Regering het prijsstabilisatiebeleid voortzetten.

Eveneens met kracht zal worden voortgezet het kartelbeleid, hetwelk bij voortduring gericht zal zijn op het bevorderen van een gezonde economische mededinging.

Ook het financiële beleid zal worden beheerst door de centrale doelstellingen, die ik reeds noemde.

De vraag, welke concrete maatregelen op het financiële en fiscale terrein uit deze centrale doeleinden zullen voortvloeien,

Minister Drees

kan bij de algemene financiële beschouwingen nader ter sprake komen.

Tot een afremmen van de nationale bestedingen zal ook de Overheid haar deel moeten bijdragen. De vraag of en, zo ja, welke Overheidsinvesteringen in het kader van een evenwichtige afremming van alle bestedingscategorieën kunnen worden verminderd of getemporiseerd, wordt onderzocht. Met betrekking tot de andere uitgaven zullen de efficiency en soberheid in de Overheidsdienst krachtig worden bevorderd, mede opdat, voor de periode van hoogconjunctuur, de totale uitgaven van de Staat minder zullen toenemen dan het nationale inkomen.

Voor de handhaving van het monetaire evenwicht is het niet slechts noodzakelijk, dat een inflatoire financiering van de Overheidshuishouding wordt vermeden, doch mede, dat de Overheidsfinanciering zo nodig een tegendruk geeft tegen elders optredende inflatoire spanningen. In verband met de huidige overspanning van de conjunctuur is het daarom niet voldoende, dat thans uitsluitend de lopende uitgaven van het Rijk door normale inkomsten worden gedekt. De Regering zal er voorts naar streven de Staatsschuld niet te doen toenemen, behoudens voor de financiering van redelijk renderende objecten.

Een onderzoek zal worden ingesteld naar de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van een belasting op rechtstreekse vermogensvermeerderingen, waarbij ook onderzocht zal worden in hoeverre hierbij rekening zal zijn te houden met vermogensverliezen.

De Regering is zich ervan bewust, dat de bedrijfsresultaten in de landbouw, ook afgezien van de slechte weersomstandigheden gedurende de laatste zomer, over het algemeen geen gunstig beeld vertonen. Haar streven blijft gericht op produktiviteitsverhoging, waarbij speciale aandacht zal worden gewijd aan die gebieden, waar de voorwaarden voor de uitoefening van een rationele landbouw onvoldoende zijn. In het bijzonder moet door middel van cultuurtechnische werken en verbetering van bedrijfsgebouwen door Overheid en bedrijfsleven een structurele aanpassing van de landbouw aan de zich wijzigende omstandigheden worden bevorderd.

Voorts zal worden gestreefd naar de sanering van onrendabele kleine bedrijven door gebruikmaking van nieuw gewonnen grond of tot dit doel aangekochte gronden.

Wettelijke maatregelen zullen worden voorgesteld ter voorkoming van versnippering van bedrijven, waar herverkavelingen en saneringen hebben plaatsgevonden. Blijvende voorzieningen dienen te worden getroffen tot prijsbeheersing der landbouwgronden.

De Regering zal een spoedige wettelijke regeling van het landbouwonderwijs, passend in het kader van de overige onderwijsvoorzieningen, bevorderen.

Haar streven blijft verder gericht op behoorlijke bedrijfsuitkomsten op goed geleide, sociaal-economisch verantwoorde bedrijven. Te dien einde zullen de kostprijsberekeningen worden herzien en zal met name aandacht worden geschonken aan de vraagstukken van de eigenaarslasten en de beloning van de arbeid van de boer. Prijsverhoging van enkele landbouwprodukten of verhoging van het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds of beide zullen hiervan het onvermijdelijk gevolg zijn. De Regering overweegt nog welke keuze uit de verschillende mogelijkheden moet worden gemaakt, ook met het oog op de consequenties voor prijs- en loonbeleid, in verband met de monetaire en budgettaire situatie.

Ook het nieuw opgetreden Kabinet is van oordeel, dat aan de woningbouw een hoge prioriteit moet worden toegekend. Daarbij zal ervoor moeten worden gemaakt, dat de bouw van woningen voor arbeiders en kleine middenstanders niet een te klein gedeelte van de woningproductie gaat innemen. In verband hiermede zal aan de bouw van woningwetwoningen ten behoeve van deze categorieën der bevolking bijzondere aandacht worden geschonken.

Ter bevordering van de totstandkoming van een zo groot mogelijk aantal woningen zal moeten worden gestreefd naar modernisering van het bouwapparaat en naar grotere conti-

nuiteit in de bouw. De Regering zal daarom opdrachtgevers, aannemers en bouwondernemers blijven stimuleren om bij voortdurende in deze richting werkzaam te zijn; zij zal initiatieven op dit gebied krachtig steunen, o.a. door het verlenen van medewerking aan grote woningbouwopdrachten.

De controle op de prijsvorming bij de woningbouw zal worden voortgezet en waar nodig en mogelijk worden uitgebreid.

De Regering zal streven naar voortzetting en uitbreiding van de coördinatie van het beleid met betrekking tot de ruimtelijke ordening. Bijzondere aandacht zal in de komende jaren moeten worden besteed aan de problemen, welke worden veroorzaakt door de toenemende bevolkingsdichtheid in ons land.

Een voorstel tot verhoging van de huren der vóóroorlogse woningen met 25 pct. zal op korte termijn bij de Staten-Generaal worden aanhangig gemaakt. Enkele categorieën van gedurende en na de oorlog gebouwde woningen, waarvan het huurpeil momenteel op het niveau van de vóóroorlogse woningen ligt, zullen mede in de huurverhoging worden betrokken.

Tegelijk met het voorstel tot huurverhoging zal een wetsontwerp worden ingediend, krachtens hetwelk gedurende tien jaren 50 pct. van die verhoging door de eigenaar van een verhuurde woning op een geblokkeerde rekening moet worden gestort. Naarmate de situatie op de arbeidsmarkt het mogelijk maakt om behalve aan de nieuwbouw ook aan vernieuwing en verbetering van bestaande woningen meer aandacht te schenken, zal deblokking der ingeschreven bedragen kunnen geschieden naar rato van de bedragen, welke de eigenaar voor vernieuwing en verbetering van de desbetreffende woningen heeft besteed.

Op het gebied van de sociale politiek worden de volgende regelingen voorbereid.

Een kinderbijslagregeling als volksverzekering, van het derde kind af, met een aanvullende regeling voor de groepen, die tot dusverre al van het eerste kind af kinderbijslag ontvangen.

Een wettelijke verzekering voor weduwen en wezen, eventueel voorafgegaan door een noodregeling.

Herziening van de Invaliditeitswet en de Ongevallenwet.

Voortzetting van unificatie, codificatie en vereenvoudiging der sociale verzekering.

Wettelijke regeling van het ziekenfondswezen.

Gehandhaafd zal worden de mogelijkheid tot loondifferentiatie met beheersing van de lonen binnen de grenzen, gesteld door de centrale doeleinden van het sociaal-economisch beleid.

Geleidelijke verwezenlijking van gelijke beloning van mannen- en vrouwenarbeid zal worden bevorderd.

De verdere ontwikkeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zal krachtig worden gestimuleerd, opdat deze binnen redelijke termijn over de gehele linie van het bedrijfsleven wordt verwerkelijkt.

In de Overheids sfeer van wetgeving en bestuur zal de nodige aandacht worden geschonken aan het maatschappelijke zelfdoen.

Ter bevordering van de bezitsvorming wordt gedacht o.a. aan reeds ingediende of voorbereide voorstellen inzake eigen woning, toekennen van premies aan jeugdige spaarders en een spaarregeling ten behoeve van het Overheidspersoneel, bevordering van het bouwsparen overeenkomstig wetsontwerp 4273, met uitbreiding van de daarin voorziene maatregelen tot werkgeversbijdragen in andere nader aan te wijzen op duurzaam bezit gerichte werknemersspaarfondsen.

Voorts zal naar gelang van de ervaringen, met deze voorzieningen in de praktijk opgedaan, onderzocht worden of die gevolgd zullen worden door andere maatregelen van soortgelijke strekking ook voor andere groepen.

Bevordering van winstdeling met spaarregeling, zowel voor de bezitsvorming als ter vermindering van inflatoire spanningen, zal worden overwogen.

Vervanging van de Armenwet door een wetgeving op de maatschappelijke zorg en het maatschappelijk werk ligt in het voornemen. Hangende de voorbereiding hiervan, zal op korte termijn een wetswijziging worden aanhangig gemaakt tot beperking van de verhaalsmogelijkheid.

Minister Drees

Bij de voortschrijdende ontwikkeling van het maatschappelijk werk zullen in het bijzonder de integratie bij het particulier initiatief en een juiste verhouding tussen de bemoeiingen van de plaatselijke, provinciale en Rijksoverheid op het gebied van het maatschappelijk werk worden bevorderd.

Op het gebied van de middenstand zal een onderzoek worden ingesteld naar de wenselijkheid ener wettelijke regeling ter bevordering van vrijwillige sanering, met medewerking van de Overheid.

Wettelijke maatregelen tot groter bescherming van huurders van bedrijfspanden zullen in overweging worden genomen.

Middenstandsvoorlichting, ook bedrijfstaksgewijze voorlichting door het georganiseerde bedrijfsleven, zal krachtig worden bevorderd.

Medewerking zal worden verleend aan een raad voor midden- en kleinbedrijf.

Een wettelijke regeling van het middenstandsonderwijs wordt voorbereid.

Bij de onderwijspolitiek staat voorop, dat, ten einde een sluitend geheel van onderwijsvoorzieningen te krijgen, allereerst een wet op het gehele voortgezette onderwijs tot stand moet worden gebracht, waarin op de grondslag van de in de onderwijsnota's neergelegde denkbeelden naast het huidige middelbaar, voorbereidend hoger en nijverheidsonderwijs ook het voortgezet gewoon lager onderwijs en het uitgebreid lager onderwijs een plaats vinden. Tegelijkertijd vereist de Lageronderwijswet een aanpassing als wet op het basisonderwijs.

Ook het hoger onderwijs eist nieuwe wettelijke regeling. Aan de Commissie-s'Jacob zal worden verzocht om ter bevordering van gelijkwaardige ontwikkelingsmogelijkheden voor alle instellingen van openbaar en bijzonder hoger onderwijs haar werkzaamheden zoveel mogelijk te bespoedigen.

Geleidelijke verlaging van het klassegemiddelde is in voorbereiding. Daarna zal verlenging van de leerplicht worden voorbereid.

Het is de bedoeling verder te gaan met afschaffing van schoolgeld en het beurzenstelsel uit te breiden.

Een onderzoek zal worden ingesteld naar herziening van de beheersvorm van het openbaar onderwijs, ter versterking van de invloed der ouders, met behoud van het Overheidskarakter.

Een wettelijke regeling van streeksgewijs vastgestelde spreiding der schoolvakanties zal worden voorbereid.

De Regering streeft ernaar de bemoeienis van de Overheid op het terrein van de jeugdvorming, de volksontwikkeling en de kunst zoveel mogelijk een wettelijke grondslag te geven.

Zij gaat ook overigens na hoe het subsidiebeleid der diverse Departementen op elkaar kan worden afgestemd en subsidiëring kan plaatsvinden met hantering van objectieve normen, zoveel mogelijk in wettelijke regelingen vastgelegd.

De voorbereiding van een nieuw burgerlijk wetboek zal met kracht worden voortgezet.

De toegenomen Overheidsbemoeienis ten aanzien van gedragingen in het maatschappelijk verkeer maakt ook voortzetting van de wetgevende arbeid met betrekking tot de verhoging van rechtsbescherming in zaken van administratief-rechtelijke aard gewenst. Ook op het gebied van het gevangeniswezen en van de kindbescherming blijft het oog gericht op modernisering van het rechtsbestel.

Een onderzoek zal worden ingesteld naar de mogelijkheid ener herziening van het vennootschapsrecht met het oog op medezeggenschap der werknemers en ter verbetering van de publieke verantwoording der open vennootschappen.

Wat de Rijkswaterstaat betreft, zal de uitvoering van het Deltaplan de bijzondere aandacht vergen.

Het verkeer eist in verschillende opzichten toenemende Overheidsactiviteit op. Naast de uitvoering van de economische verkeerswetgeving staat het Departement van Verkeer en Waterstaat voor de taak van bevordering der verkeersveiligheid en tevens voor die van de aanpassing der verbindingen aan de snelle vermeerdering van het aantal gemotoriseerde eenheden in het wegverkeer.

Voorts dient ons land zijn bijdrage te leveren in de bevordering van de internationale samenwerking op verkeersgebied.

Met betrekking tot het salarisstelsel van het Overheidspersoneel zal aandacht worden geschonken aan de beloningstelsels, geldende in het particuliere bedrijf, en aan de ontwikkeling van het algemene loonpeil.

De Regering stelt prijs op zeer spoedige behandeling van de aanhangige voorstellen inzake de pensioenen.

Zij acht maatregelen nodig tot sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds.

Het ligt in de bedoeling het verbod van arbeid van de gehuwde vrouw in de Overheidsdienst te doen vervallen.

Wijziging van de in de artikelen 125 en 126 der Ambtenarenwet 1929 neergelegde regeling ten aanzien van de materiële rechtstoestand is in verband met de ontwikkeling, die de toepassing sedert het in werking treden dier wet heeft ondergaan, in overweging.

Beslist zal moeten worden omtrent een meer blijvende regeling ten aanzien van de ziektekosten van het Overheidspersoneel.

De provinciale wet behoeft wijziging ten gunste van verruiming van provinciale bevoegdheden.

De Regering zal wetsvoorstellen voorbereiden met betrekking tot de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten voor 1958 en volgende jaren.

De Regering is er zich van bewust, Mijnheer de Voorzitter, dat het in deze verklaring geschetste program, hoe uitgebreid ook, allerminst alle vraagstukken omvat, waarvoor Regering en Volksvertegenwoordiging zich in de naaste toekomst gesteld zullen zien. Anderzijds geeft zij er zich rekenschap van, zoals ik in het begin van deze verklaring aangaf, dat het niet zeker is, dat alles, wat als wenselijk is aangegeven, ook zal worden verwekelijkt. Economische en financiële omstandigheden kunnen grotere beperkingen opleggen. Reeds dadelijk moet rekening worden gehouden met de moeilijke kaspositie en moet gewaakt worden tegen een inflationistische ontwikkeling.

Ons volk wordt, te midden van een verheugende ontwikkeling van produktie en werkgelegenheid, niettemin geconfronteerd met nieuwe moeilijkheden op economisch terrein. De Regering is er echter van overtuigd, dat zij die zal weten te overwinnen, zoals zij het hoofd heeft weten te bieden aan de gevolgen van de oorlog, van de breuk met Indonesië, van de watersnood en van ongunstige internationale ontwikkelingen.

Daartoe is echter een mate van samenwerking vereist, die op het ogenblik moeilijker schijnt te verkrijgen dan op andere tijdstippen het geval is geweest.

De lange duur van de Kabinetsformatie was in dit opzicht een waarschuwing. In de loop ener parlementaire periode is in de regel echter een grotere eensgezindheid mogelijk gebleken dan het verloop van de formatie deed verwachten.

Ik vertrouw, dat dit ook thans het geval zal zijn, dat een goede samenwerking in het Kabinet en tussen Kabinet en Staten-Generaal kan worden verkregen en dat dat bevorderlijk zal zijn aan het vertrouwen van ons volk in te nemen beslissingen.

De ontwerpen en onderwerpen, die in deze verklaring werden besproken, bewogen zich voor een groot deel op het materiële vlak. De Regering wil echter met nadruk stellen, dat zij er zich van bewust is, dat wij leven in een wereld van omvorming, waarin het meer dan ooit aankomt op de geestelijke krachten in ons volk. Zij zal alles in het werk stellen om naar haar vermogen de versterking daarvan te bevorderen.

Bij alle diepgaande verschillen van inzicht hebben wij de wil gemeen de geestelijke vrijheid en de waardigheid der menselijke persoonlijkheid te handhaven en ons volk te doen zijn een eenheid in verscheidenheid. Wij weten ook, dat om de democratie sterk te doen staan daarnaast een geleidelijke ontwikkeling der maatschappelijke structuur in de richting van grotere sociale rechtvaardigheid geboden is.

Ik spreek de hoop uit, dat wij in deze periode op die weg weer belangrijke stappen voorwaarts zullen kunnen doen.

De **Voorzitter**: Ik stel aan de Kamer voor het debat over de zoëven afgelegde Regeringsverklaring te zamen met de algemene politieke beschouwingen over de Rijksbegroting voor 1957 te doen aanvangen morgen, woensdag, 24 oktober 1956, te één uur.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Verder stel ik voor, het opmaken van de voordracht ter vervulling van een vacature onder de leden van de Algemene Rekenkamer (4460) te doen plaatsvinden hedenmiddag na de schorsing der vergadering.

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Voorts stel ik voor, aan de orde te stellen, ter behandeling in comité-generaal na afloop van de middagvergadering van donderdag 25 oktober a.s., de voorstellen betreffende een ambtenaar ter griffie en een ter bibliotheek (4528).

Daartoe wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ten slotte stel ik voor, de vergaderingen van woensdag 24 en donderdag 25 oktober des avonds te acht uur voort te zetten.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt voor 20 minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen:

1°. vijftien Koninklijke Boodschappen, ten geleide van de volgende wetsontwerpen:

Wijziging van de begroting van inkomsten en uitgaven van het Zuiderzeefonds voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk IV der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk XII A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk XII der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1956 (Omzetting van de aan de Cooperativa Agro Pecuaría Holambra verstrekte geldlening);

Naturalisatie van Frieda Johanna Antonissen en 12 anderen;

Naturalisatie van Leopoldine Dorzawetz en 21 anderen;

Wijziging van hoofdstuk X der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk VII B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Naturalisatie van Natalia Antonoff en 20 anderen;

Wijziging van hoofdstuk XI der rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk VI der rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk IX B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Wijziging van hoofdstuk XII der rijksbegroting voor het dienstjaar 1955;

Naturalisatie van Anton Boenki en 27 anderen;

Goedkeuring van de Koninklijke besluiten van 23 april 1956 (*Stb.* 175) en van 20 augustus 1956 (*Stb.* 447) houdende wijziging van de aanwijzing van de goederen, voor welke de omzetbelasting bij invoer wordt verhoogd.

Deze wetsontwerpen zijn met de daarbij behorende stukken reeds gedrukt en rondgedeeld;

2°. afschrift van een Koninklijk besluit van 10 september 1956, betreffende de uitbreiding van de aantallen leden van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen;

3°. een missive van de griffier van de Eerste Kamer, houdende kennisgeving van de benoeming tot leden van de Gemengde Commissie voor de Stenografie van de heren H. Algra, dr. H. J. J. Velthoven en D. de Loor en tot leden van de Commissie van Beroep voor de ambtenaren van de Stenografische Inrichting de heren mr. G. Kolff, mr. G. C. J. D. Kropman en mejuffrouw mr. M. Tjeenk Willink.

Deze missive wordt voor kennisgeving aangenomen;

4°. een missive van de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister zonder Portefeuille, ten geleide van de Nederlandse nota aan de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties, betreffende de opzegging van de schulden aan Nederland door de Indonesische Regering.

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

5°. een missive van de Minister zonder Portefeuille, ten geleide van een nader vastgestelde wijziging van de richtlijnen betreffende de rehabilitatie van de Indische oorlogsslachtoffers.

Deze missive, welke niet zal worden gedrukt, wordt voor kennisgeving aangenomen; de bijbehorende stukken zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

6°. de volgende missives van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen:

een, ten geleide van een tot 16 september 1956 bijgewerkt overzicht van de cijfers betreffende vacatures, afwezigheid en plaatsvervangende bij het lager onderwijs.

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, ten geleide van het verslag over 1955 van de Nederlandse organisatie voor zuiver-wetenschappelijk onderzoek.

Deze missive is reeds gedrukt en rondgedeeld; een exemplaar van het verslag is aan de leden toegezonden;

7°. de volgende missives van de Minister van Financiën:

een, ten geleide van een nota over de met de Regering der Verenigde Staten van Amerika bereikte overeenstemming betreffende de besteding van een bedrag van f 30 000 van het saldo van de bijzondere rekening van 's Rijks schatkist bij De Nederlandsche Bank;

een, ten geleide van een nota inzake de betalingsbalans over het eerste halfjaar 1956.

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, ten geleide van een overzicht van de stand van de Rijksmiddelen op ultimo augustus 1956.

Deze missive, welke niet zal worden gedrukt, wordt voor kennisgeving aangenomen; een exemplaar van het overzicht is aan de leden toegezonden;

8°. de volgende missives van de Minister van Verkeer en Waterstaat:

een, ten geleide van de jaarverslagen over 1955 van de vervoerondernemingen, waarbij de N.V. Nederlandsche Spoorwegen een overwegend financieel belang heeft.

Deze missive is reeds gedrukt en rondgedeeld; de jaarverslagen zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

Voorzitter

een, ten geleide van het verslag omtrent de luchtvaart over het tweede kwartaal 1956.

Deze missive, welke niet zal worden gedrukt, wordt voor kennisgeving aangenomen; het verslag is nedergelegd ter griffie, ter vertrouwelijke kennisneming door de leden;

9°. de volgende missives van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening:

een, ten geleide van een overzicht van de raming van uitgaven in 1957, betrekking hebbende op de uitvoering van een aantal landbouwkundige M.S.A.-projecten.

Deze stukken zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

een, ten geleide van het financieel verslag van het Jachtfonds over 1955 en de daarbij behorende balans en verlies- en winstrekening.

Deze missive is reeds gedrukt en rondgedeeld; het verslag is nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

10°. de volgende missives van de Gouverneur van Suriname:

een, ten geleide van een schrijven van de Staten van Suriname, betreffende het ontwerp van Rijkswet tot naturalisatie van Wilfred George Berry en 17 anderen (4428) (R 45);

een, ten geleide van een schrijven van de Staten van Suriname, betreffende het ontwerp van Rijkswet tot naturalisatie van Chiu Hung (4438) (R 46).

De missives van de Staten van Suriname zijn reeds gedrukt en rondgedeeld;

11°. een missive van de Commissie voor de huishoudelijke aangelegenheden, houdende een voorstel betreffende een ambtenaar ter griffie en een ter bibliotheek.

Deze missive is reeds gedrukt en aan de leden toegezonden;

12°. een schrijven van de heren Vondeling, Posthumus, Peschar, Kleijwegt, Stufkens, Scheps, Vermooten, Van Sleen, A. R. Vermeer, Bommer, mejuffrouw Zeelenberg, de heren Van Lier, Hofstra, Roemers, Blom, Ruygers, Tans, mevrouw Ploeg-Ploeg, de heren Ten Hagen en Egas, gedagtekend 8 oktober 1956, waarbij de wens te kennen wordt gegeven, dat de Internationale Tarwe Overeenkomst, op 25 april 1956 te Washington tot stand gekomen (4454) (R 47) aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen.

Dit schrijven is reeds gedrukt en rondgedeeld;

13°. de volgende adressen:

een, betreffende het wetsontwerp Beperking van de uitbetaling van een overheidspensioen bij gelijktijdige aanspraak op een pensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet, van F. Heidema, geb. Kuiper, te 's-Gravenhage;

zes, betreffende de wetsontwerpen Algemene Toeslagwet voor gepensioneerden 1956; Wijziging van het stelsel van pensioenberekening in de Pensioenwet 1922 en in de Pensioenwet voor Spoorwegambtenaren, enz., van:

de hoofdbesturen van de Algemene Nederlandse Bond van Gepensioneerden te 's-Gravenhage/Amsterdam en de Bond van gepensioneerde Spoor-, Tram- en ander Vervoerspersoneel, te Haarlem/Breda;

G. J. van Luyk, te Enschede;

J. Visman, te Heiloo;

K. W. Paling, te Rotterdam;

B. Winters, te 's-Gravenhage;

de Bond van Mobilisatie-Invaliden en de Stichting „De Nederlandse Soldaat”, te Drachten;

twee, betreffende het wetsontwerp Regeling van de Ziekteverzekering voor Bejaarden, enz., van:

J. de Vries Sr., te Utrecht;

de Nederlandse Bond voor Ouden van Dagen, te Rotterdam;

een, betreffende de Ontwerp-Politiewet, van de Vereniging van Leden, behorende tot het wapen der Koninklijke Marechaussee, beneden de rang van Officier, te Apeldoorn;

een, van A. H. Rintel, geb. Ihnen, te 's-Gravenhage, houdende verzoek om toekenning van een vergoeding voor materiële schade en monetaire verliezen, geleden in Indonesië tijdens de Japanse bezetting;

een, van Th. Coebergh, geb. Galema, te Oosterbeek, houdende verzoek te willen bevorderen, dat de ambtelijke weduwen- en wezenpensioenen worden herzien in het licht van de jongste ambtelijke salarisverhogingen;

een, van G. Hark, te 's-Gravenhage, houdende verzoek een onderzoek te doen instellen naar de behandeling van zijn echtgenote door een in het adres met name genoemde arts;

een, van het bestuur van de Bond van Gepensioneerden bij de Nederlandse Spoor- en Tramwegen, te Haarlem/Breda, betreffende de 10 pct. korting op de spoorwegpensioenen gedurende de jaren 1936—1940;

een, van het bestuur van de Bond van Gepensioneerden bij de Nederlandse Spoor- en Tramwegen, te Haarlem/Breda, betreffende het medetellen van militaire dienstjaren bij de diensttijd, doorgebracht in dienst der Nederlandsche Spoorwegen, voor de vaststelling van het pensioen;

een, van J. Nieuwenhuysen, geb. Tas, te 's-Gravenhage, houdende verzoek om alsnog toekenning van de z.g. zwangerschapsuitkering;

een, van G. Guttenberg, te Amsterdam, houdende verzoek te willen bevorderen, dat het vonnis wordt gewijzigd, uitgesproken in een door hem gevoerde echtscheidingsprocedure;

een, van R. T. Jüttner, te Bandung, ten vervolg op zijn vorig adres, houdende verzoek te bewerkstelligen, dat het hem in 1940 door de Nederlandsch-Indische Regering zonder predikaat eervol ontleende ontslag wordt herzien, dan wel hem op andere wijze een onderstand wordt verleend;

een, van de Bond van Mobilisatie-Invaliden en de Stichting „De Nederlandse Soldaat”, te Drachten, houdende verzoek om toekenning van een subsidie;

een, van de Bond van Mobilisatie-Invaliden en de Stichting „De Nederlandse Soldaat”, te Drachten, betreffende belastingheffing op de verhogingen van militair invaliditeitspensioen;

een, van R. Wieringa, te Haren (Gr.), houdende verzoek om verhoging met 6 pct. van de uitkering krachtens de Algemene Oorlogsongevallenregeling;

een, van F. H. W. Halewijn, geb. Bastiaans, te Bogor, houdende verzoek de afdoening te willen bevorderen van haar aanvraag om toepassing van de Garantiewet te haren aanzien en verkrijging van vrije overtocht van Indonesië naar Nederland;

een, van H. Schwertmann, te Finsterwolde, betreffende de arbeidsvoorwaarden voor de arbeiders van de Ned. Heide-maatschappij op het werkobject „Emergo”, te Oude Pekela;

een, van C. J. Jaket, te Wijchen, houdende verzoek om restitutie van zijns inziens te veel betaalde inkomstenbelasting over het belastingjaar 1952—1953;

een, van de Nederlandse Bond voor Ouden van Dagen, te Rotterdam, ten vervolg op vorige adressen, houdende verzoek om wederinvoering van het muntstuk van 2½ cent;

een, van J. de Vries, te Sittard, houdende verzoek om restitutie van ingeleverde grensgelden;

een, van Chr. Zinsmeister, te Dordrecht, in verband met een door hem ondergane psychotechnische test;

Voorzitter

een, van M. Verbeek, te Steenwijk, ten vervolge op zijn vorig adres, houdende verzoek om wijziging te bevorderen van de Pensioenwet 1922;

een, van J. Piket, te Leiden, houdende verzoek te willen bevorderen, dat hem een andere woning wordt toegewezen;

een, van G. J. van der Veer, te Utrecht, houdende verzoek om uitbetaling te bevorderen van achterstallig salaris en smartegeld voor de slachtoffers van de Japanse bezetting van Indonesië;

een, van de Stichting „Het Rhedens Lyceum”, te Velp, houdende verzoek om toekenning van een subsidie voor de afdeling gymnasium van het Rhedens Lyceum;

een, van J. Aders, geb. Sprenger, te Amsterdam, ten vervolge op haar vorig adres met betrekking tot aanspraken op invaliditeitspensioen van wijlen F. Verspaandonk, te Reusel.

Deze adressen zullen worden gesteld in handen van de daarvoor in aanmerking komende commissies;

14°. een adres van J. P. van Poppel, te Bloemendaal, houdende verzoek hem te plaatsen op de aan H.M. de Koningin aan te bieden voordracht ter voorziening in een vacature bij de Algemene Rekenkamer.

Dit stuk zal worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

15°. een resolutie, aangenomen op een buitengewone vergadering op 17 oktober 1956 van de afdelingspresidenten van de Algemene Militaire Pensioenbond, betreffende het interim-rapport van de commissie-Van Poelje inzake de pensioenen.

Dit stuk zal worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

16°. twee verklaringen van adhesie aan het adres van de Bond van Gepensioneerden bij de Nederlandse Spoor- en Tramwegen, te Haarlem, betreffende de korting op de pensioenen van 1936—1940, van:

J. D. Mulder, te Haarlem;

J. Verveld, te Santpoort.

Deze stukken zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

17°. de volgende missives:

een, van de Ausschusz für Deutsche Einheit, te Berlijn, ten geleide van een afschrift van een schrijven van die bond aan de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, betreffende de herbewapening van voormalige SS-soldaten;

een, van het Rectorencollege, te Tilburg, ten geleide van een rapport betreffende de pensioenen van hoogleraren en lectoren;

een, van E. Sadée, te Breda, ten geleide van een artikel van zijn hand in het dagblad „De Maasbode”, betreffende de in het achtste deel van het verslag der Enquêtecommissie Regeeringsbeleid 1940—1945 behandelde verklaring onder erewoord door officieren.

Deze stukken zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

18°. afschrift van een adres van de Bond van Gepensioneerden bij de Nederlandse Spoor- en Tramwegen, te Haarlem, aan de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende de ontwerp-Algemene toeslagwet voor gepensioneerden 1956.

Dit stuk zal worden nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden;

19°. de volgende boek- en drukwerken:

van de Minister van Economische Zaken, het rapport Industriële vestigingsfactoren in het ontwikkelingsgebied Oostelijk-Groningen;

van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, het verslag van de verrichtingen van het Ministerie van Sociale Zaken gedurende 1955;

van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, het jaarverslag van de Centrale Cultuurtechnische commissie, en van de Cultuurtechnische Dienst over 1955;

van de Minister van Overzeese Rijksdelen, het boekwerk: „Commentaar op Staatsregeling van de Nederlandse Antillen van 1955” door mr. W. H. van Helsdingen;

van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, het rapport „De sociale positie der beeldende kunstenaars in de jaren 1950—1952”;

van de stichting wetenschappelijk onderzoek Suriname—Nederlandse Antillen, te Amsterdam, het jaarbericht van die stichting over 1955;

van de Kamer van Koophandel en fabrieken, te Delft, het verslag van die Kamer over 1955.

Deze boek- en drukwerken zullen worden geplaatst in de boekery der Kamer.

De Voorzitter: Voorts deel ik aan de Kamer mede, dat de verslagen gereed zijn van:

de Commissie van Rapporteurs voor de wetsontwerpen: Vaststelling van de hoofdstukken I, II, II A, VII A1, VII A2 en XIV van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1957 (4500);

Vaststelling van de Wet op de Middelen voor het dienstjaar 1957 (4500);

de Commissie van Voorbereiding voor de wetsontwerpen:

Deelneming in de financiering van een op te richten Nederlandse naamloze vennootschap, welke zich de coördinatie van de afstandsgasvoorziening in Nederland ten doel stelt; Aanwijzing van de Rijksdienst Gasvoorziening als tak van Rijksdienst, bedoeld in artikel 88 van de Comptabiliteitswet (Aanwijzingswet Staatsgasbedrijf) (4285);

de begrotingscommissie voor Buitenlandse Zaken omtrent het wetsontwerp Wijziging van hoofdstuk III der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4501);

de vaste Commissie voor Justitie omtrent het wetsontwerp Wijziging van hoofdstuk IV der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4513);

de vaste Commissie voor Oorlog en Marine omtrent de wetsontwerpen:

Wijziging van hoofdstuk VIII A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4503);

Wijziging van hoofdstuk VIII B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4504);

de vaste Commissie voor Wederopbouw en Volkshuisvesting omtrent het wetsontwerp Wijziging van hoofdstuk IX A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4505);

de vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat omtrent de wetsontwerpen:

Wijziging van de begroting van het Staatsvisserijhavenbedrijf te IJmuiden voor het dienstjaar 1955; Wijziging van de begroting van het Scheepvaartfonds voor het dienstjaar 1954 (4441);

Wijziging van de begroting van het Scheepvaartfonds voor het dienstjaar 1955 (4453);

Voorzitter

de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Volksgezondheid omtrent het wetsontwerp Wijziging van hoofdstuk XII der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1956 (Omzetting van de aan de Cooperativa Agro Pecuaría Holambra verstrekte geldlening) (4515);

de vaste Commissie voor Maatschappelijk Werk omtrent de wetsontwerpen:

Wijziging van hoofdstuk XII A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1956 (Voorziening voor blinden) (4414);

Wijziging van hoofdstuk XII A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4514);

de vaste Commissie voor Overzeese Rijksdelen omtrent het wetsontwerp Wijziging van hoofdstuk XIII der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1955 (4442);

de vaste Commissie voor de Naturalisaties omtrent de wetsontwerpen:

Naturalisatie van Benjamin Eduard Schmidt (4356);

Naturalisatie van Pieter Dirksz en 17 anderen (4368);

Naturalisatie van Maria Helena Arling en 11 anderen (4436);

Naturalisatie van Chiu Hung (4438) (R 46);

Naturalisatie van Anton Boenki en 27 anderen (4527).

Deze verslagen zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

De Voorzitter: Voorts is het verslag gereed, en reeds gedrukt en rondgedeeld, van de Commissie voor de Rijksuitgaven, overeenkomstig het bepaalde in artikel 153, tweede lid, van het Reglement van Orde, over het derde kwartaal 1956 (4529).

Dit verslag wordt voor kennisgeving aangenomen.

De Voorzitter: De Commissie van Voorbereiding voor de ontwerp-Algemene toelagewet voor gepensioneerden 1956 (4452) en de ontwerp-Algemene toelagewet voor gepensioneerde militairen 1956 (4508) heeft mij medegedeeld, dat zij gereed is haar vergaderingen aan te vangen. Het afdelingsonderzoek heeft intussen plaatsgevonden.

Aangezien door geen van beide Kamers der Staten-Generaal binnen de termijn, bedoeld in artikel 61 der Grondwet, de wens te kennen is gegeven, dat het zesde en zevende aanvullend protocol tot wijziging van het Verdrag inzake oprichting ener Europese Betalings Unie, respectievelijk op 29 juni en 5 augustus 1955 te Parijs ondertekend, Protocol tot wijziging van het protocol van voorlopige toepassing van genoemd Verdrag op 5 augustus 1955 te Parijs ondertekend (4449), de Europese Monetaire Overeenkomst, met bijlage en protocol van voorlopige toepassing, op 5 augustus 1955 te Parijs gesloten (4450) en de Overeenkomst, op 31 januari 1956 te Parijs gesloten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Denemarken, inzake terugbetaling en aflossing van schulden (4451), welke bescheiden op 6 september jl. ter griffie zijn ontvangen, aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zullen worden onderworpen, stel ik voor, deze stukken voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat door de afdelingen zijn benoemd tot rapporteurs voor:

a. wetsontwerp Goedkeuring van het op 27 maart 1956 te 's-Gravenhage gesloten Verdrag van vriendschap, handel en scheepvaart tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika, met bijbehorend Protocol en briefwisseling (4338) (R 38) de heren De Kadt, Vondeling, tevens voorzitter der commissie, Korthals, Vermooten en Duynstee;

b. wetsontwerp Wijziging van de gemeentewet op het stuk der incompatibiliteiten en, in verband daarmee, van enige

onderwijswetten (4350) de heren Engelbertink, Van Sleen, Biewenga, tevens voorzitter der commissie, Verkerk en Van Doorn.

Voorts deel ik aan de Kamer mede:

a. dat de Commissie van Rapporteurs voor de hoofdstukken I, II en II A der Rijksbegroting voor 1957 tot haar voorzitter heeft benoemd de heer Romme;

b. dat de Commissie van Rapporteurs voor de hoofdstukken VII A 1, VII A 2, XIV en de Wet op de Middelen der Rijksbegroting voor 1957 tot haar voorzitter heeft benoemd de heer Lucas;

c. dat van de Commissie van Voorbereiding voor de wetsontwerpen Beperking van de uitbetaling van een Overheids-pensioen bij gelijktijdige aanspraak op een pensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet (4283) en de nos. 4452 en 4508 door de afdelingen zijn benoemd tot rapporteurs de heren Roosjen, Van der Zanden, Van Lier, Blom en Verkerk.

Aan de orde is het **opmaken van de voordracht van drie kandidaten ter vervulling van een vacature onder de leden van de Algemene Rekenkamer**, ontstaan door het overlijden van haar voorzitter de heer D. J. Gerritsen (4460).

De Voorzitter: Voor zover nodig, deel ik mede, dat een verzoekschrift is ingekomen van de heer J. P. Poppel, te Bloemendaal.

Door mij worden benoemd tot stemopnemers de heren Maenen, Ten Hagen, mevrouw Stoffels-Van Haften en de heer Van Eibergen.

Bij de stemming voor de **eerste** kandidaat, waaraan 85 leden deelnemen, terwijl 92 leden de presentielijst hebben getekend, verkrijgen de heren L. Götzen, accountant N.I.V.A., oud-Minister en oud-Staatssecretaris, 47 stemmen, W. N. de Blacy, accountant N.I.V.A., hoofdaccountant bij de Rijksaccountantsdienst, 27 stemmen en A. Sissingh, hoofd van de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, 11 stemmen.

Aangezien de heer **L. Götzen** de volstreekte meerderheid van stemmen op zich heeft verenigd, zal hij als eerste kandidaat op de voordracht worden geplaatst.

Bij de stemming voor de **tweede** kandidaat, waaraan 84 leden deelnemen, terwijl 92 leden de presentielijst hebben getekend, verkrijgen de heren W. N. de Blacy, accountant N.I.V.A., hoofdaccountant bij de Rijksaccountantsdienst, 43 stemmen, A. Sissingh, hoofd van de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, 31 stemmen en F. N. Glavimans, accountant N.I.V.A., directeur van de Accountantsdienst van het Departement van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, 10 stemmen.

Aangezien de heer **W. N. de Blacy** de volstreekte meerderheid van stemmen op zich heeft verenigd, zal hij als tweede kandidaat op de voordracht worden geplaatst.

Bij de stemming voor de **derde** kandidaat, waaraan 84 leden deelnemen, terwijl 92 leden de presentielijst hebben getekend, verkrijgen de heren A. L. A. Coppens, accountant N.I.V.A., afdelingschef bij het Departement van Marine, 41 stemmen, A. Sissingh, hoofd van de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, 34 stemmen en F. N. Glavimans, accountant N.I.V.A., directeur van de Accountantsdienst van het Departement van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, 9 stemmen.

Aangezien geen der kandidaten de volstreekte meerderheid van stemmen heeft verkregen, wordt overgegaan tot een nieuwe vrije stemming.

Bij deze stemming, waaraan 81 leden deelnemen, terwijl 92 leden de presentielijst hebben getekend, verkrijgen de heer A. L. A. Coppens 44 stemmen, de heer A. Sissingh 31 stemmen, de heer F. N. Glavimans 5 stemmen, terwijl 1 niet ingevuld briefje in de bus wordt gevonden.

Voorzitter

Aangezien de heer **A. L. A. Coppens** de volstreekte meerderheid van stemmen op zich heeft verenigd, zal hij als derde kandidaat op de voordracht worden geplaatst.

De **Voorzitter**: Namens de Kamer dank ik de leden-stemopnemers voor de door hen genomen moeite.

Aangezien Hare Majesteit de Koningin door verblijf in het buitenland niet in de gelegenheid is een commissie uit de Kamer tot aanbieding van de opgemaakte voordracht te ont-

vangen, zal deze schriftelijk aan Hare Majesteit worden aangeboden.

De **Voorzitter**: Ik stel aan de Kamer voor, het voor de leden ter inzage gelegde gedeelte van het officiële verslag der *Handelingen* van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt 3.43 uur namiddag gesloten.